

Metsien monikäyttö tiiviimmin osaksi metsänomistajien neuvontapalveluja ja metsäsuunnittelua

Koulutus metsäammattilaisille

SYKE

Suomen ympäristökeskus

Luke

LUONNONVARAKESKUS

HELSINGIN YLIOPISTO

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

metsäkeskus

MTK

MMM:n rahoittama METSO-yhteistutkimushanke:

Tieto ja vuorovaikutus monimuotoisuuden turvaamisen kohdentamisen tueksi (2013-2016)

Koulutuksen tavoitteet

Löydetään uusia tapoja tehdä yhteistyötä ja saada vertaistukea myös organisaatorajojen yli

Opitaan tunnistamaan arvokkaita kohteita ja neuvomaan metsänomistajia monimuotoisuutta lisäävästä metsänhoidosta

Löydetään konkreettisia tapoja siirtyä nykyistä metsänomistajalähtöisempään ja vuorovaikutteisempaan metsäsuunnitteluun ja -neuvontaan

Tunnistetaan keinoja saada uusia asiakkaita ja uusia työtilauksia

Haetaan suunnittelulle, neuvonnalle ja luonnonhoidolle maisematason vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta tilanrajat ylittävän palvelun keinoin

Virittäytymismateriaali ja ennakkotehtävä

- Virittäytymismateriaali: Ilmoittautuneille lähetetään sähköpostitse linkki materiaaliin, joka johdattelee koulutuksen teemoihin ja houkuttelee osallistujia miettimään päivän teemoja etukäteen omalta kohdaltaan
esim: <https://www.youtube.com/watch?v=F5pA2v9JL38>
- Ennakkotehtävä: Keskustele noin 10 minuuttia keskustelu esimiehesi kanssa metsänomistajalähtöisyyden periaatteita soveltavan neuvonnan ja suunnittelun mahdollisuuksista omassa työssäsi. Voitte keskustella esimerkiksi seuraavista asioista
 - *Miksi metsäsuunnittelua pitäisi monipuolistaa huomioimaan paremmin monikäyttö ja metsänomistajan tavoitteet?*
 - *Miten voisit edistää metsien monipuolista käyttöä omassa työssäsi? Miten se olisi helpompaa?*
 - *Miten omassa työympäristössäsi tai toimintamalleissa voitaisiin paremmin huomioida metsien monimuotoisuus ja monikäyttö? Voit esittää konkreettisia esimerkkejä omasta työstäsi.*
 - *Mitkä ovat suurimpia esteitä, jos niitä on, toimintatapojen monipuolistamiselle?*
 - *Mitä hyötyä tästä olisi metsänomistajalle?*
 - *Mitä hyötyä omalle organisaatiolle?*

Koulutuspäivän ohjelmaesimerkki

9:00 – 9:30 Tavoitteet ja ennakkotehtävän anti

9:30 – 12:00 Tiedonvaihtoa kolmen teeman kautta

Teema I: *Pallo on metsäammattilaisilla - kaikki peliin!*

Teema II: *Tiedonkulku, tiedon tuottaminen ja käyttö*

Teema III: *Puheesta konkretiaan - kehittämisisideat kehiin ja kentälle!*

12:00 – 13:00 Lounas

13:00 – 15:00 Käynti maastokohteella

Kohteen suunnittelu- ja neuvontahaasteiden esittely

Keskustelu ratkaisuehdotuksista

Päivän yhteenveto ja palaute

Miksi monitavoitteista suunnittelua ja neuvontaa?

METSO-ohjelman tavoitteiden saavuttaminen rahoituksen niukkenemisestä huolimatta

Tarve varmistaa arvokkaiden luontokohteiden säilyminen ja kehittyminen

Paine huolehtia ponnekkaammin myös metsien muista arvoista ja käyttömuodoista yhdistettynä puuntuotantoon

Uusiutuvan metsäteollisuuden investoinnit ja lisääntyvä puunhankinta

Ajankohtaiset muutokset toimintaympäristössä

Kasvavat asiakaslähtöisyyden vaatimukset

Metsäneuvojen ja -suunnittelijoiden työ muuttuu uusien osaamisvaatimusten ja vuorovaikutteisten työtapojen myötä

Metsätalouden toiminnan yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden varmistaminen

Miksi palveluita kannattaa tarjota tilarajojen yli?

Kemera-lain vaatimukset hankkeiden minimilaajuudesta

- Vrt. monen perhemetsänomistajan pienet pinta-alat

Toimivan ekologisen verkoston rakentuminen keskeistä luonnonhoidon ja suojelun vaikuttavuudelle

- Metsän luontoarvojen kehittämistä kannattaa tarkastella maisemamittakaavassa

Toimivat käytännöt useiden tilojen alueelle osuvista tie- ja ojahankkeista

- Tie- ja ojahankkeiden kokemukset ja toimintamallit siirrettävissä myös muunlaisiin palveluihin

Palvelujen tuottamisen kustannustehokkuus

- Toteuttajille laajempia työmaita tai useita työkohteita lähekkäin

Hyvä palvelu helppoutta arvostaville metsänomistajille

- Metsäasiat tulee hoidettua oman tilan osalta kuntoon samalla kun ne hoidetaan naapurissakin

Teema I: Pallo on metsäammattilaisilla - kaikki peliin!

Monimuotoisuuden kohtalo ratkaistaan suureksi osaksi talousmetsissä tehtävillä toimilla, ei pelkästään eriytetyillä suojelualueilla

- Luontoarvojen turvaaminen on jokaisen velvollisuus ja sen täytyy olla osa normaalia metsänhoitoa
- Usein myönteisen kehityksen aikaansaamiseksi riittää pieni muutos totuttuihin tapoihin: aina ei tarvita METSO-sopimusta, vaikka niilläkin paikkansa on
- Monikäytön ja monimuotoisuuden suojelu talousmetsissä paranee useimmiten pienillä toimenpiteillä, jotka kaikki hallitsevat

Taktinen 10 vuoden sykleissä tehtävä metsäsuunnittelu vähenee, sen sijaan jokainen asiakaskontakti on potentiaalinen suunnittelukerta, jolloin tavoitteita ja niiden saavuttamista on kartoitettava ja mietittävä

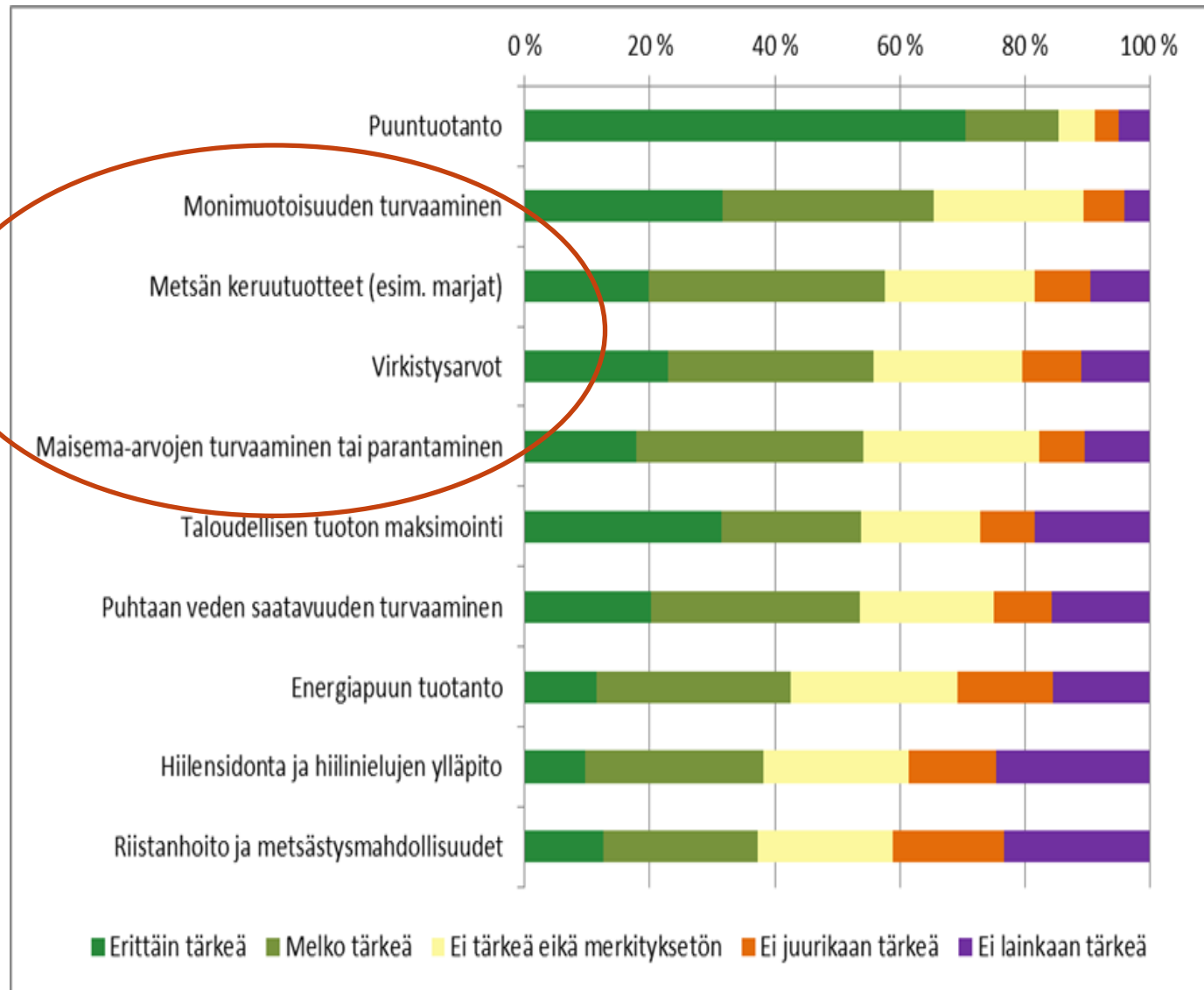
Kun jokainen (*metsäneuvoja, suunnittelija, työnjohtaja, konekuski, metsuri*) huolehtii, että oman työn jälkeen halutut piirteet edelleen ovat metsässä tallessa, niin ne säilyvät

- Jokaista tarvitaan tiedonkulun varmistamisessa!

Metsänomistajien tavoitteet monipuolistuvat – palveluiden seurattava perässä

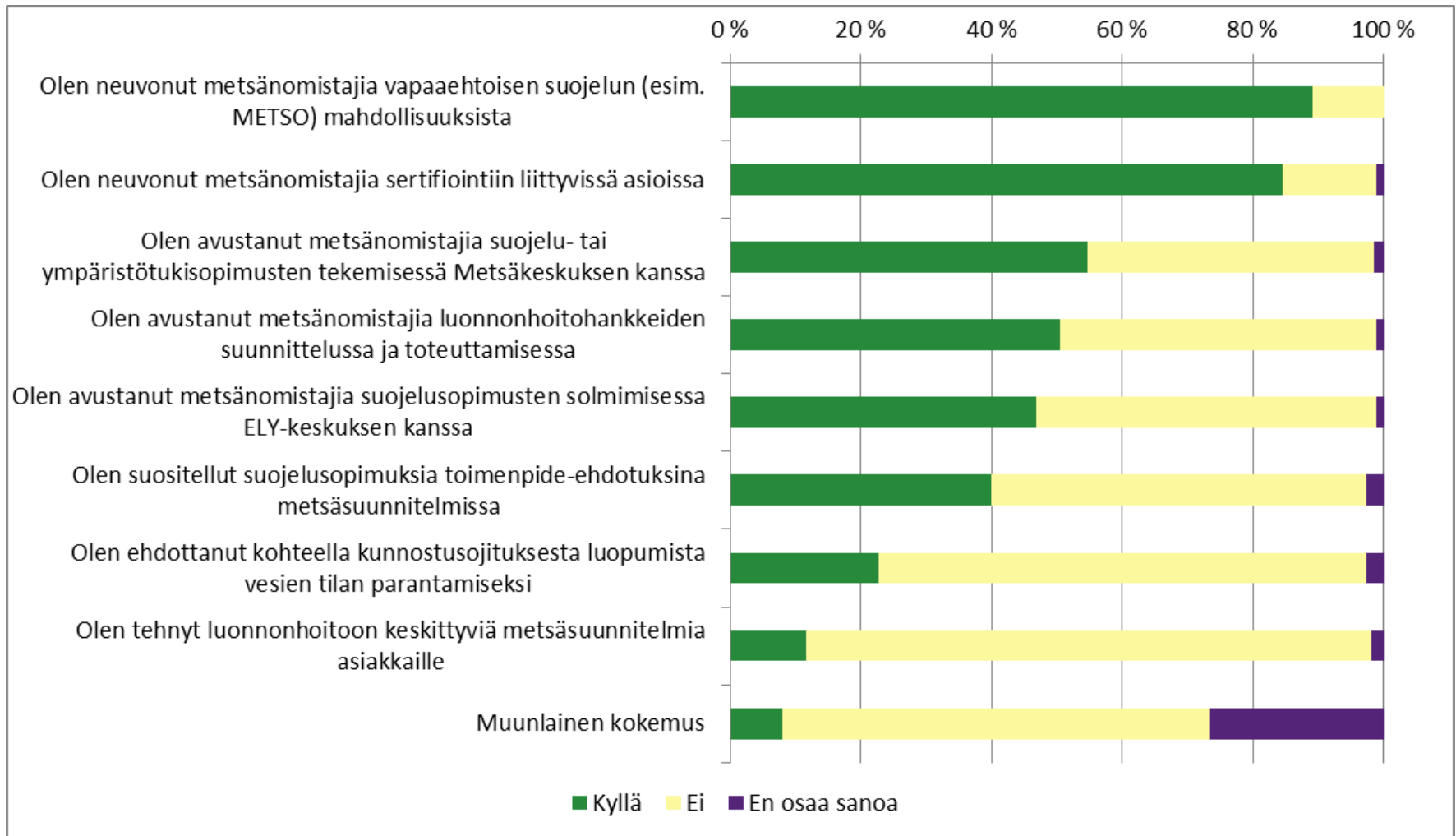

Metsänomistajien metsilleen asettamien tavoitteiden tärkeys (Hujala ym. 2016)

Metsäammattilaisilla on vaihtelevasti, mutta jo aika hyvin kokemusta monipuolisesta suunnittelusta

Metsäammattilaisten toteuttamien neuvonta- ja suunnittelutoimien yleisyys (Hujala ym. 2016)

Myös ammattilaiset kannattavat metsänomistajalähtöistä, monitavoitteista suunnittelua

82 % vastaajista:

metsäsuunnitelmassa
tulee tarvittaessa
painottaa riistaa,
virkestyskäyttöä tai
suojelua

79 % vastaajista:

suunnittelijan
ammattitaitoon
kuuluu
monimuotoisuuden
suojelun
toimenpiteet

94 % vastaajista:

metsäsuunnitelman
tulee perustua
metsänomistajan
tavoitteisiin

- Miksi juuri mistään ei löydy tehtyjä monitavoitteisia suunnitelmia?
- Mikä metsäsuunnittelun prosessissa estää tämän toteutumisen?
- Osataanko metsänomistajan tavoitteet kysyä oikealla tavalla?
- Onko käsitys metsäsuunnittelusta liian kankea tai vanhentunut?

Pienryhmätehtävä

Keskustele noin neljän hengen ryhmissä 10-15 minuutin ajan, kirjoittakaa kolmesta viiteen keskeisintä ajatusta ylös

Tilanrajojen ylittäminen myynnin ja markkinoinnin välineenä:

- Miten saadaan aikaan tilanrajat ylittävää suunnittelua ja hankkeita?
- Missä tilanteissa naapurimetsänomistajat saadaan keskustelemaan keskenään? Rajojen avaus, tien teko?
- Mitä hyötyä tästä olisi? Miksi kannattaisi tehdä yhteisiä hankkeita?
- Miten nykyiset toimintatavat ja tietojärjestelmät tukevat tämänkaltaista toimintaa? Miten niitä voisi edelleen kehittää?

Keskustelun purku: jakoon parhaat ideat ryhmistä

Teema II: Tiedonkulku, tiedon tuottaminen ja käyttö

Yhdessä tekeminen hälventää mahdollisia epäluuloja tehokkaasti, kun huomataankin, mistä on kyse ja opitaan

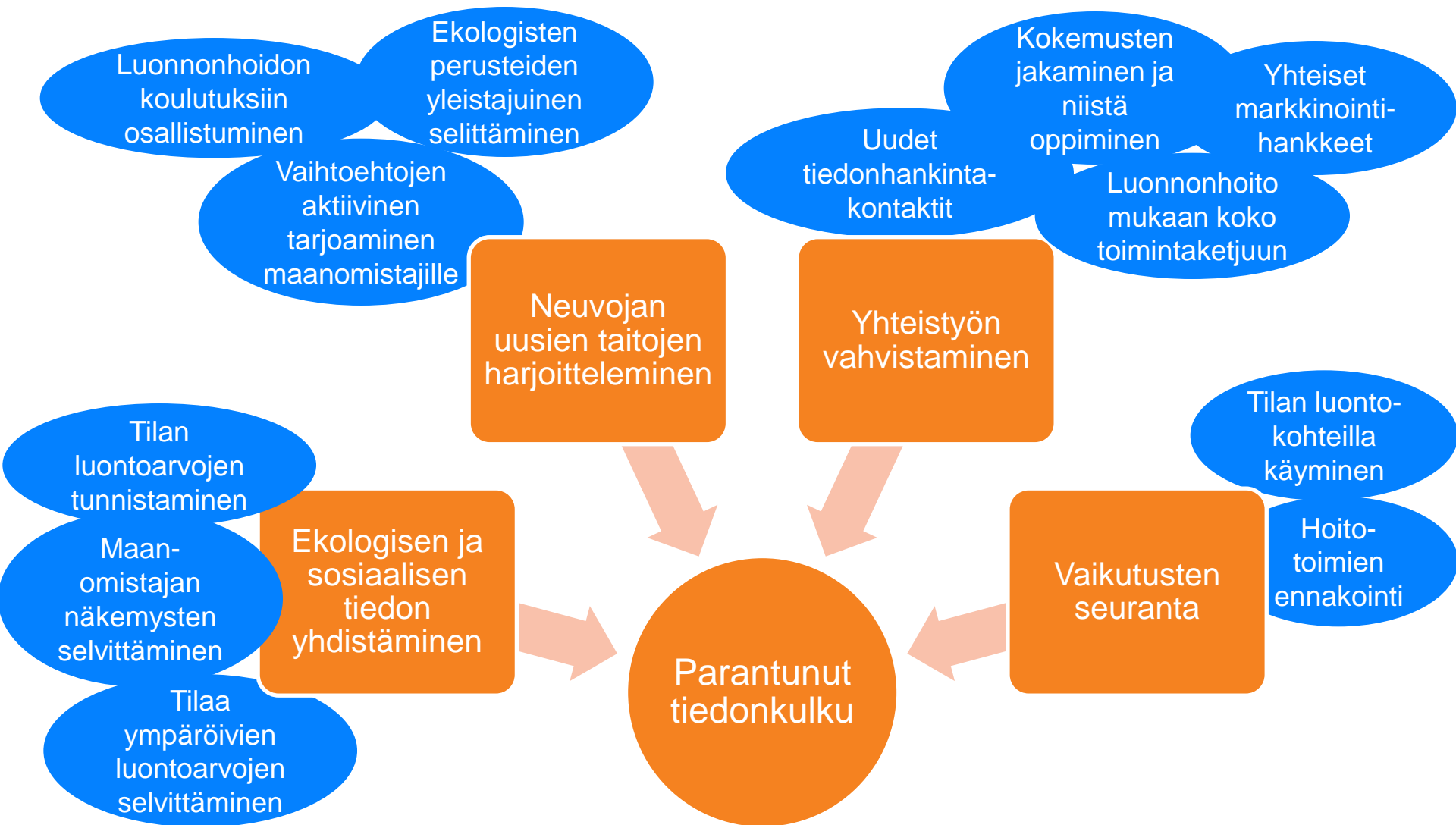
Suuri osa puustotiedoista saadaan suunnitelmien pohjaksi automaattisesti

- Maastossa voidaan panostaa toimenpiteiden suunnitteluun, ei puustotiedon keruuseen

Täysipainoisen suunnitelman koostaminen vaatii:

- Monimuotoisuustiedot
- Puusto- ja maastotiedot
- Kaavatiedot
- Tiedon, mitä omistaja tavoittelee (millaisen metsän hän haluaa ja miten hän metsäänsä käyttää) ja mihin hän haluaa investoida
- Mielellään myös näkemyksen rajanaapureiden tavoitteista metsiensä käytölle

Toimiva tiedonkulku on tärkeä osana monimuotoisuuden turvaamista

Tiedonkulku metsäsuunnittelussa

Tutkijoiden järjestämässä laajapohjaisissa metsä- ja ympäristöalan toimijoiden ryhmäkeskusteluissa Somerolla, Joensuussa ja Virroilla esiin nousseita havaintoja:

Sekä suunnittelija voi ottaa yhteyttä rajanaapureihin

Ja maanomistajat itse voivat tehdä aloitteen yhteiseen toimintaan ja aloittaa neuvottelut

Justiin tuossa [neuvojan] työvaiheessa tavallaan tää neuvonta pitäs pystyä tekemään, että siellä metänomistajien kanssa sitä yhteistyötä, ja tämmösiä yhteistarjouksia tai yhteishommia etteenpäin lähtis. (Viranomainen, mies, Joensuu)

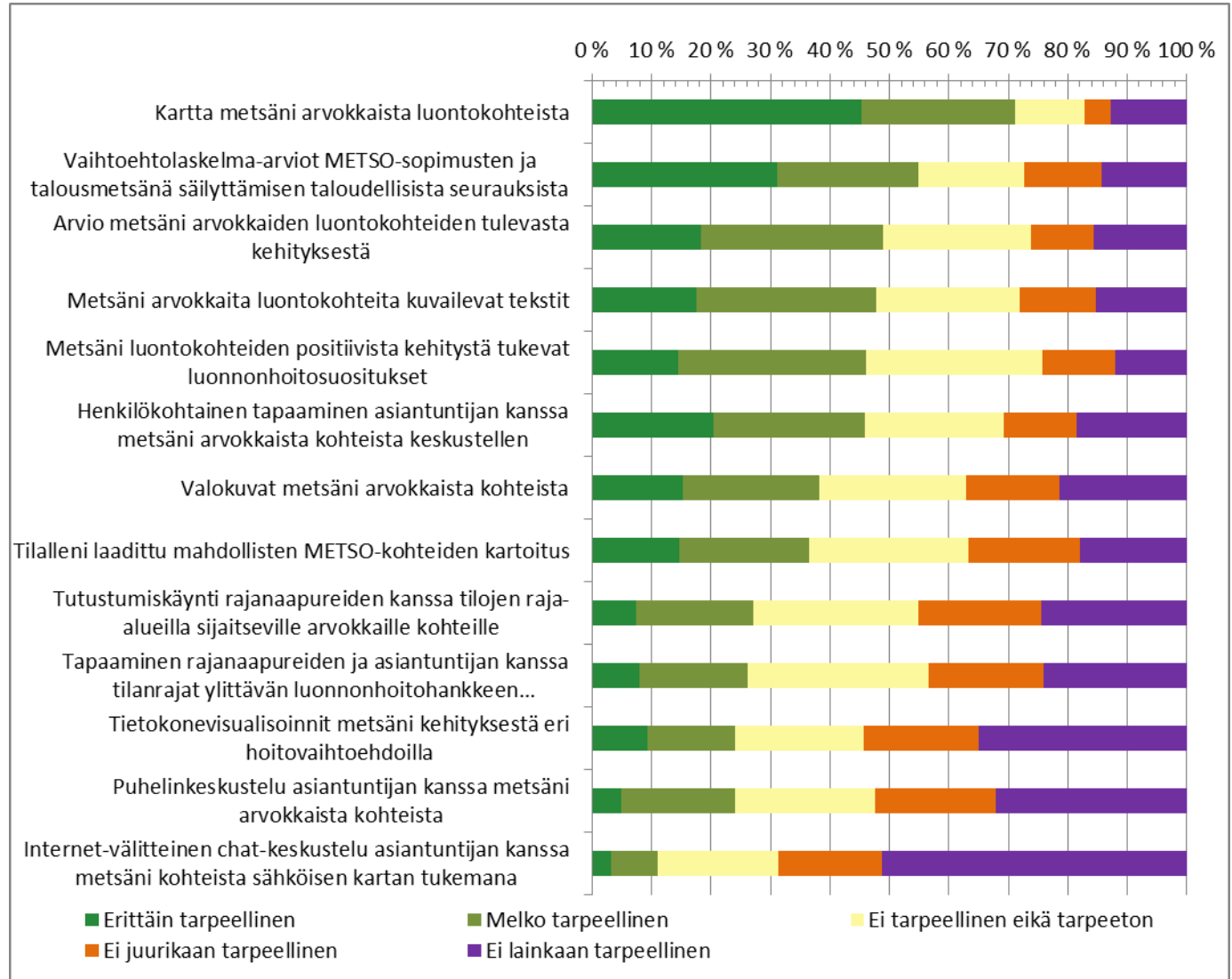
Niin siinä aika luontevaa ois se että jos joku ois kiinnostunu siitä suojelusta niin sitte, mie voisin ottaa siihen naapuriin yhteyttä että tää nyt tää teijän naapuri on, sillä on ehkä tämmöstä virreillä että ootteko kiinnostunu. Se nyt ois ihan semmosta normaalielämää.” (Mhy:n neuvoja, nainen, Joensuu)

Jos tämmöstä maisematason tarkastelua halutaan niin sillon pitää ehdottomasti ajatella niin että tilarajat, ylittäviä hankkeita ja kohteita täytyis saada aikaan jollakin tavalla ja mitenpä se muuten tässä Metso-hengessä onnistuis ku sillä tavalla että naapurimaanomistajat ja saman kyläseudun tai maisema-alueen maanomistajat ikään kuin yhdessä neuvotellen sopii asiasta. (Tutkija, mies, Rekijokilaakso)

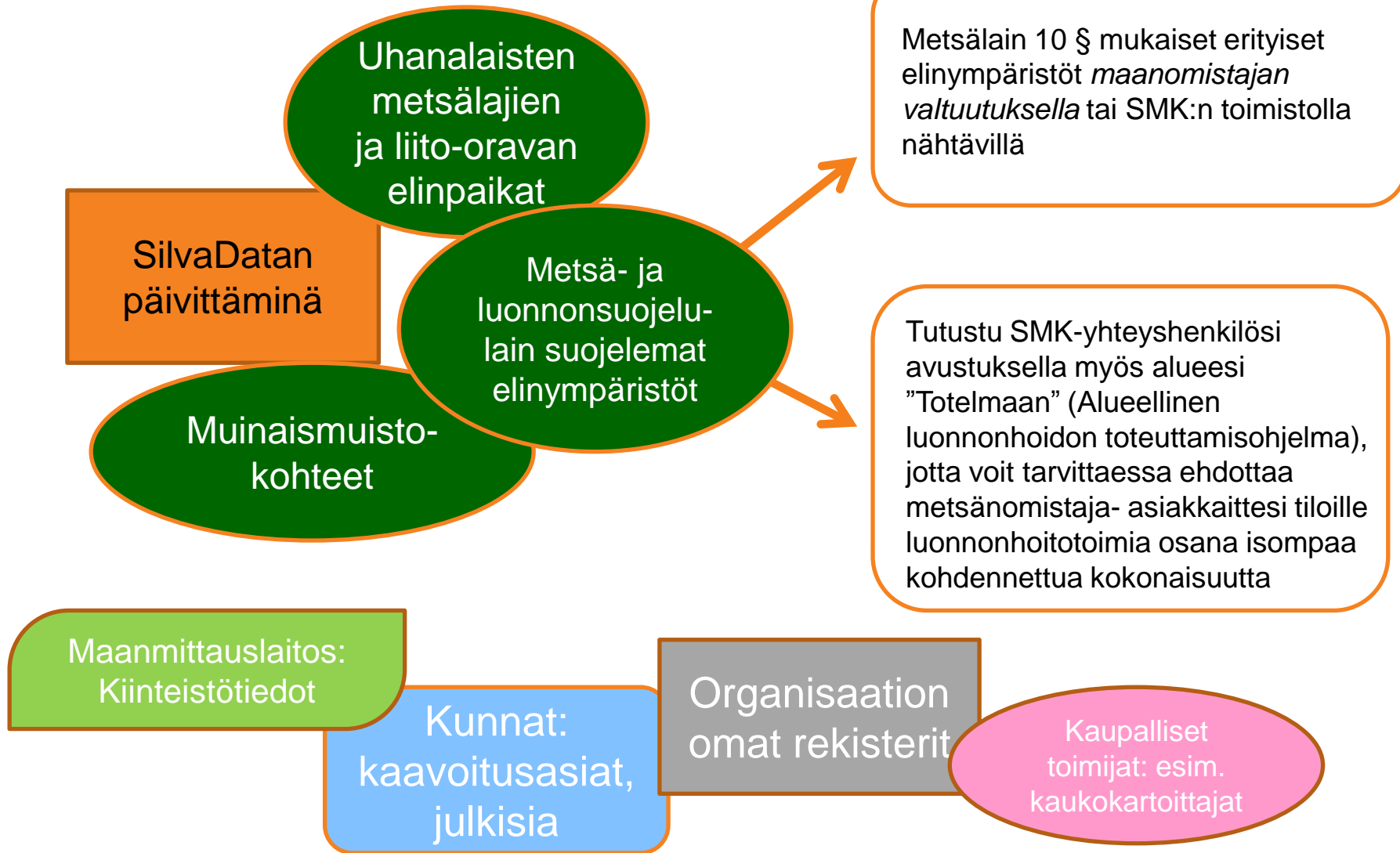
Tutkimus kertoo maanomistajien toiveista, jotka tulee ottaa huomioon palveluja kehitettäessä

Eri palveluiden tarpeellisuus omien metsien monimuotoisuuden säilyttämiseen tai lisäämiseen liittyviä päätösten kannalta (Hujala ym. 2016)

Mistä mitäkin tietoa saa? Millä tiedoilla suunnitelmat koostetaan?

Teema II: Pienryhmätehtävä

Keskustele noin neljän hengen ryhmissä 10-15 minuutin ajan, kirjoittakaa kolmesta viiteen keskeisintä ajatusta ylös

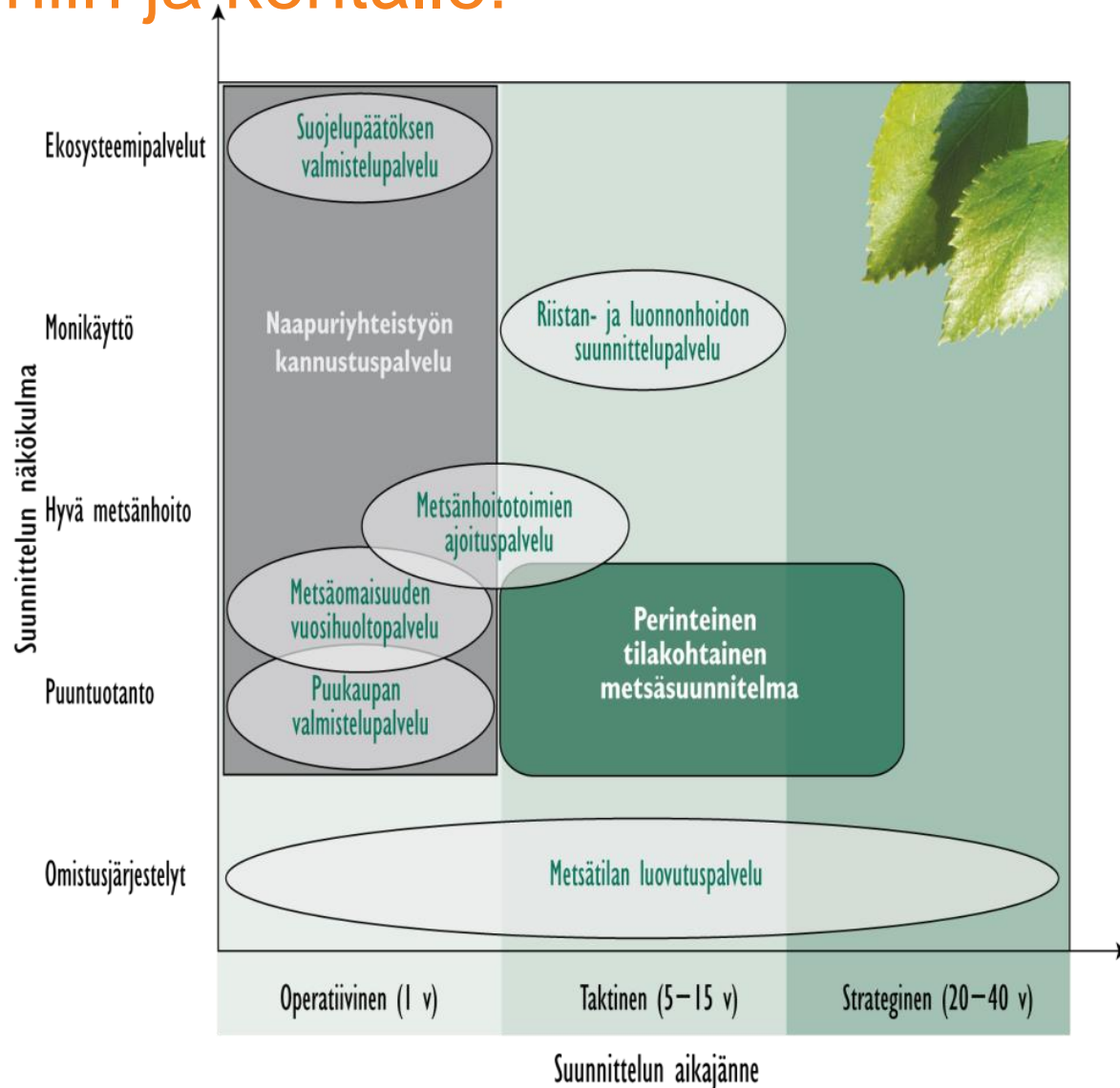
- **Tilanrajat ylittävyys tiedon liikkumisessa:**
 - Mitä ongelmia on eri toimijoilta saatavissa tiedoissa?
 - Tiedonkulku koko ketjussa (ei vain suunnittelutilanne, vaan kaikki metsässä tehtävä eli neuvojat, urakoitsijat...)
 - Kuinka integroida suunnittelijoiden luonnonhoidon osaaminen neuvojille ja muulle toimintaketjulle (hakkuu-urakoitsija, metsuri taimikonhoidossa...)?
 - Paino monimuotoisuus- ja monikäyttötiedon keräämisen, tuottamisen ja käytön kehittämisessä; millä saadaan myös uusia (ja haluttuja) painotuksia suunnitelmiin?
- **Keskustelun purku: jakoon muutamia ryhmissä syntyneitä ideoita**

Teema III: Puheesta konkretiaan - kehittämisisideat kehiin ja kentälle!

Metsäsuunnittelu muuttaa muotoaan ja käyttötarkoituksiaan

- Suunnitelmasta yhä suoraviivaisemmin toteutukseen: paremmin vastinetta suunnittelu-investoinnille
- Metsävara- ja suunnittelutiedon mobiilikäyttö: konkreettisempaa ja reaaliaikaista hyötyä omistajalle ja muille toimijoille

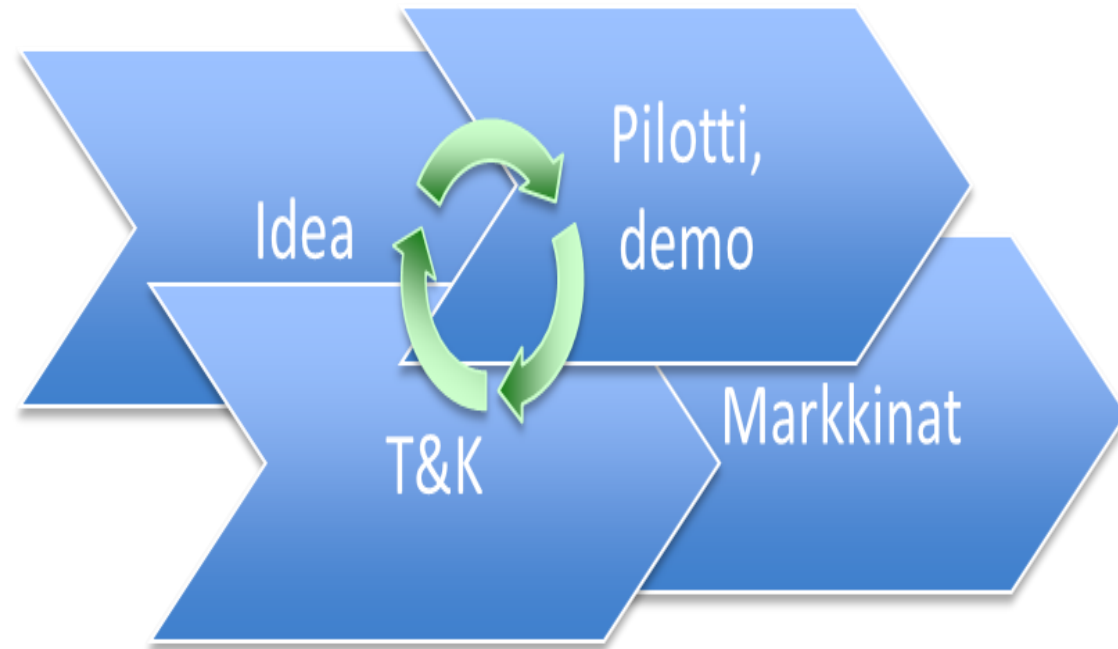
Esimerkkejä palveluaihioista (Hujala ym. 2010)

Kehittämissideoista ja kokeiluista osa työtä

Rajat tutkimuksen, kehittämisen ja arkikäytäntöjen välillä hälvenevät

- Pienillä kokeiluilla ja niiden arvioinnilla päästään nopeammin kiinni lupaavimpiin ideoihin, joita voidaan edelleen jalostaa
- Tutkimus- ja kokemusperäisen tiedon sulauttaminen tuo lisäarvoa palveluille
- Hyvien kokemusten jakaminen on menestyksen avain

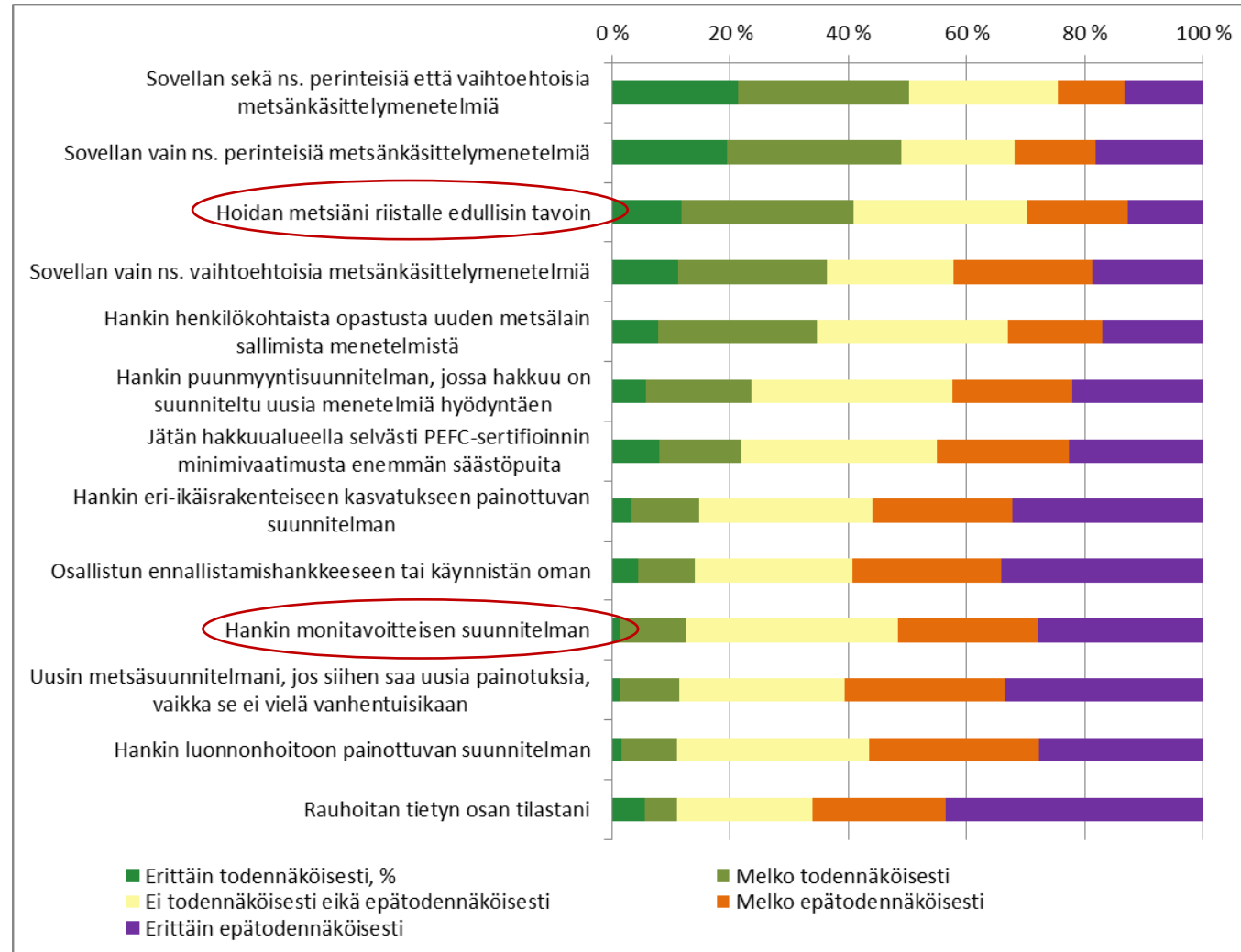
Kokeilevan kehittämisen malli

Kohti suunnittelu- ja neuvontapalvelujen uusia muotoja

- Uusille monikäytön ja luonnonhoidon palveluille on piilevää kysyntää
- Miten kysyntä kanavoidaan työtilauksiksi omalle organisaatiolle ja tyytyväisiksi luottoasiakkaiksi?

Metsänomistajien omia arvioita metsänhoidon menetelmävalinnoista ja palvelujen hankinnasta metsälakiuudistuksen jälkeen (Hujala ym. 2016)

Teema III: Pienryhmätehtävä

- Keskustele noin neljän hengen ryhmissä 10-15 minuutin ajan, kirjoittakaa kolmesta viiteen keskeisintä ajatusta ylös
- **Miten tilanrajat ylittävyyttä ja/tai suunnittelun/neuvonnan monikäyttöpainotteisuutta voisi kokeilla kehittäväällä otteella?**
 - Mitä voisit kokeilla omassa arkityössä?
 - Millaisista kokeiluista haluaisit itse kuulla toisilta?
 - Mitkä nykyiset toimintatavat edistävät kokeiluja? Entä estävät? Omassa organisaatiossa? Entä omassa toiminnassa?
 - Saako metsänomistaja sen tuotteen tai palvelun, jonka hän haluaa? Miten metsänomistajat voisi houkuttaa mukaan vuorovaikutteisiin kokeiluihin?
- **Keskustelun purku: jakoon muutamia ideoita ryhmistä**

Päivän ohjelma – Koulutuksen jatkot

9:00 – 9:30 Tavoitteet ja ennakkotehtävän anti

9:30 – 12:00 Tiedonvaihtoa kolmen teeman kautta

Teema I: *Pallo on metsäammattilaisilla - kaikki peliin!*

Teema II: *Tiedonkulku, tiedon tuottaminen ja käyttö*

Teema III: *Puheesta konkretiaan - kehittämisideat kehiin ja kentälle!*

12:00 – 12:30 Lounas

12:30 **MAASTOSSA**

Kohteen suunnittelu- ja neuvontahaasteiden esittely

Keskustelu ratkaisuehdotuksista

Päivän yhteenveto ja palaute

SEURAAVAT VIIKOT

- Päivän materiaalit ja ohjeistus kehittämistehtävään lähetetään sähköpostilla
- Kehittämistehtävien purkuun, esim. *LYNC-kahvitauolla, sovitaan ajankohta!*

Iltapäivä maastossa

Joku osallistujista on suunnittelu-/neuvontakohteen esittelijä

Aiheen käsittely ongelmalähtöisenä siten, että esitettyyn tapaukseen mietittään yhdessä vastauksia, mahdollisesti jopa niin että kohteen omistajakin olisi paikalla

Päivän lopuksi lyhyt yleiskeskustelu: Heräsikö ajatuksia, saiko eväitä, löytyikö keinoja? Mitä pitäisi tehdä Metsänomistajat-ketjussa tueksi? Miten tulevien kokeilujen kokemukset jaetaan muiden kanssa? Millainen jatkotapaaminen ja milloin?

- Palautelomakkeen täyttäminen ja palautus viimeistään palautekeskustelun yhteydessä

Koulutuksen sisällön ja materiaalin suunnittelu ja toteutus

- Sari Pynnönen, Marko Mäki-Hakola, Markus Nissinen (MTK)
- Riikka Paloniemi (Suomen ympäristökeskus)
- Teppo Hujala (Luonnonvarakeskus)
- Anna Salomaa (Helsingin yliopisto)
- Leena Lehtomaa (Varsinais-Suomen ELY-keskus)
- Sanna Kasurinen, Kaisa Lindell (Suomen metsäkeskus, Itäinen palvelualue)
- MMM:n METSO-yhteistutkimushanke: **”Tieto ja vuorovaikutus monimuotoisuuden turvaamisen kohdentamisen tueksi”** (2013-2016)

Lähteet

- Hujala, T., Kurttila, M., Korhonen, K., Hänninen, & H. Pykäläinen, J. 2010. **Metsänomistajien päätöksentekotilanteet: kohti uudistuvia metsäsuunnittelupalveluja ja suojelupäätösten tukea.** Metsäntutkimuslaitoksen työraportteja 177. 40 s. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2010/mwp177.htm>
- Hujala, T., Pynnönen, S., Kurttila, M., Arponen, A., Kasurinen, S., Tähtinen, S., Primmer, E., Paloniemi, R. 2016. **Metsien monimuotoisuuden suojeleminen ja metsien käsittelyjä monipuolistavien neuvontapalvelujen kehittäminen: Maanomistajien ja metsäammattilaisten näkemyksiä.** Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 69/2016: 36 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-332-1>
- Oratuomi, J., Paloniemi, R., Hujala, T., Arponen, A. (toim.) 2017. **Tieto ja vuorovaikutus monimuotoisuuden turvaamisen kohdentamisen tueksi.** Yhteistutkimushankkeen tulokset ja päätelmät. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 12 s.
- Paloniemi R., Hujala T., Rantala S., Harlio A., Salomaa A., Primmer E., Pynnönen S., Arponen A. 2017. **Integrating ecological and social knowledge to support targeting of voluntary biodiversity conservation.** *Conservation letters*. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/conl.12340/full>
- Salomaa, A., Paloniemi, R., Hujala, T., Rantala, S., Arponen, A., Niemelä, J. 2016. **The use of knowledge in evidence-informed voluntary conservation of Finnish forests.** *Forest Policy and Economics* 73: 90–98. <http://dx.doi.org/10.1016/j.forpol.2016.09.004>